

ALKOHOLPROBLEMER I GRØNLAND OG DANMARK

Af overlæge, dr. med. *Carl Clemmesen*

Der er i de sidste år skrevet og talt meget om Grønlands alkoholproblemer, måske også for meget, således at ikke helt få grønlændere med rette er blevet lidt irriterede, og mange mennesker i det øvrige Danmark har fået et forkert indtryk af dagliglivet i Grønland. Nogle fremstiller alkoholforbruget som en fare, der truer hele det grønlandske samfund, andre fremhæver, at de i månedsvis har rejst rundt i Grønland uden at se en eneste beruset grønlænder.

Det er da ikke underligt, at mange spørger, hvad der da er sandheden, og hvorfor oplysningerne er så indbyrdes modstridende.

At alkoholmisbrug skaber problemer i Grønland kan ikke nægtes, men man må erindre, at det samme gælder i alle andre lande, måske lige undtaget de mest ortodokse muhammedanske lande, der adlyder koranens forbud imod spiritusnydelse. Se blot, hvorledes det er gået i Sverrig efter ophævelsen af rationeringen, og tænk på, hvilke vanskeligheder vi har med alkoholmisbrug i det øvrige Danmark. Grønlænderne kunne i og for sig med samme ret sende afholdsagitatorer til Danmark, som vi sender dem til Grønland.

Det er interessant og lærerigt at sammenligne alkoholproblemerne i Grønland og i det øvrige Danmark.

I en nøddeskal kunne det måske formuleres:

„I Danmark drikker mange mennesker daglig alt for meget spiritus, i Grønland derimod drikker alt for mange mennesker alt for ofte alt for meget.“ Med andre ord: I Danmark er de kroniske alkoholister den tunge ende, i Grønland er det derimod det episodiske drikkeri ved festlige lejligheder eller i week-end, der har en alt for stor udbredelse.

Hvad der så er „finest“, bliver nærmest en smagsag, men vi har næppe meget at lade hinanden høre.

Allerede før rationeringens ophævelse nytår 1955 drak de danske og de grønlændere, der havde adgang til spiritus, ret betydelige kvanta. Det barske klima, det ensformige, hårde liv og ensomheden i de små samfund var en naturlig for-

klaring på, at spiritus, der tilmed tidligere solgtes til små priser, blev nydt til overmål. Rationeringen havde tilmed været så upædagogisk, at den medførte, at det var udtryk for social position, når man kunne traktere med spiritus, og man blev - især tidligere - anset for en farlig karl, når man på gaden kunne bære en mægtig rus og være vældig „morsom“. Og her må man huske, at selv en beskeden ballade i den ene ende af byen i de lyse sommernætter, under de trange indendørs forhold og den store stilhed let mærkes helt til den anden ende af bebyggelsen.

Det kan ikke undre, at der i Grønland drikkes en del og mange steder alt for meget. Den tørre luft medfører et betydeligt vædskebehov. Drikkevandet er mange steder dårligt, og de uregelmæssige muligheder for indtjening og for indkøb kan medføre en øjeblikkelig rigelighed af våde varer, som det er svært at holde hus med, hvis man ikke er en meget stålsat karakter. Dertil kommer grønlændernes tiltalende forkærlighed for fest og feststemning, selv små begivenheder skal fejres i festligt lag med slægt og venner, og mange finder, at spiritusnydelse sætter kulør på samværet og har i det hele svært ved at holde måde.

Drikkeriet er også afhængigt af forsyningerne. I vinterspærrede områder er det ingen sjældenhed, at butikkerne udgår for spiritus i månedsvis, og det er heldigvis kun få steder, at befolkningen i disse perioder slår sig på kogesprit eller for stærkt hjemmebryg. Når så den første sommerbåd kommer med nye forsyninger, tages der oprejsning den første aften og måske de første dage derefter, og gadelivet kan ikke undgå at præges heraf, så længe det står på, men mon ikke det samme ville ske efter en sådan afspærring i mange danske provinsbyer, selv om sådanne tilstande absolut ikke er ønskelige.

I modsætning til det øvrige Danmark spiller i Grønland hjemmebrygning en betydelig om end aftagende rolle, størst på bopladserne, hvor adgangen til købevarer er begrænset og vanskelig.

Brygning af godt husholdningsøl „Imiak“ er fra gammel tid en normal og naturlig foreteelse i mange hjem, men desværre er det ikke vanskeligt i stedet for „Imiak“ at fremstille stærkere varer „Imiak-Palak“ eller „Kivisitak“ med betydeligt indhold af alkohol og muligvis andre berusende giftstoffer. Ganske vist er en sådan fremstilling forbudt, men kontrollen hermed er yderst vanskelig for det fåtallige politi, i hvert fald så længe hjemmebrygning i det hele er tilladt. Tanken om at lette kontrollen ved at forbyde al hjemmebrygning er derfor nærliggende, men på den anden side vil man naturligvis nødtigt gribe til mere drastiske forholdsregler end nødvendigt. Muligvis burde man gøre et sådant forbud lokalt og afhængigt af en folkeafstemning i kommunen.

Forholdene varierer nemlig stærkt fra sted til sted alt efter befolkningens indstilling og vaner, de er forskellige i syd og nord og ikke ens i byer og bopladser,

og her ligger uden tvivl en del af forklaringen på, at beretningerne fra Grønland om disse spørgsmål kan falde så forskelligt ud.

Lægeligt deles alkoholmisbrug i 3 grader:

- 1) Beruselse - den akutte isolerede alkoholforgiftning.
- 2) Spiritusmisbrug - hvor beruselsen jævnlig gentages.
- 3) Kronisk alkoholisme - hvor den pågældende både legemligt og sjæleligt er mærket af sit misbrug.

En beruselse i ny og næ er samfundsmæssig set næppe nogen større ulykke, men for den berusede selv kan den dog medføre risiko for lovovertrædelser og - i det hårde klima - fare for ulykkestilfælde, drukning eller ihjelfrysning.

Ved spiritusmisbrug med gentagen og jævnlig beruselse bliver de samfundsfarlige følger alvorligere, dels kan den økonomiske standard forringes på grund af udgiften til spiritus, eller fordi indtjeningsmuligheder ikke udnyttes af den berusede, dels kan drikkeriet gå direkte ud over ægtefælle og børn.

Kronisk alkoholisme med nedbrydning af legeme og sjæl er heldigvis - endnu - ikke ret hyppig på Grønland, og det må være en alvorlig og meget påtrængende opgave for myndighederne i Grønland at hindre, at det spiritusmisbrug, der findes, får lov til at udvikle sig til en udbredt kronisk alkoholisme.

Når en kronisk alkoholisme først er udviklet, er der kun ringe håb om at redde den pågældende, og det gælder derfor om at sætte ind i tide og ikke passivt lade stå til for at „se det an“ under henvisning til, at der siden rationeringens ophævelse kun er gået så kort tid, at erfaringerne endnu er for begrænsede.

Kan der da gøres noget for at bremse op for drikkeriet i Grønland? Ja, der er mange og gode muligheder herfor! Afholdsbevægelsen har samlet mange medlemmer i sine rækker, og særlig de unge i Grønland synes interesserede i begrænsning af alkoholmisbrug. Oplysning og rådgivning vil også have gode chancer, ikke mindst når radioen udbygges.

I den sidste halve snes år har lægebehandlingen af spiritusmisbrug andet steds i verden gjort meget betydelige fremskridt, og disse bør også komme beboerne i Grønland til gode. I stoffet Antabus har man fået et værdifuldt hjælpemiddel, der sammen med personlig påvirkning og kontakt kan hjælpe overordentlig mange ud af den uvane, som drikkeriet i reglen er, særlig når den ikke er alt for indgroet.

Lægevæsenet i Grønland er i stand til at udnytte disse fremskridt, men for at patienterne skal undergive sig sådan behandling, må der ofte lægges et vist pres på dem, og det kan bedst gøres af de juridiske og sociale myndigheder.

Her er det så heldigt, at de små samfund letter oversigten, og at lovgivningen i Grønland er så moderne og smidig.

Det er således i Grønland strafbart at udsætte sin familie for nød, og straffeloven hjemler adgang til i stedet for straf at iværksætte en række bestemmelser af forsorgsmæssig natur. Ad denne vej kan man gribe ind overfor de værste tilfælde, give afholdspålæg, påbyde lægebehandling, om fornødent administrere indkomsten og i nødsfald anvise opholdssted i anden by. Overholdelsen af sådanne forholdsregler er selvsagt langt lettere at kontrollere i Grønland end i det øvrige Danmark, og i enkelte tilfælde har dommere, politi og læger forsøgt sig ad denne vej med et vist held.

Imidlertid er det ikke nok at have lovparagraffer; foranstaltninger som de anførte skal helst bæres oppe af en offentlig mening og administreres med humanitet og interesse, og som nævnt er forholdene meget forskellige fra sted til sted.

Meget taler for, at man i hver kommune i Grønland burde oprette et organ, der arbejdede med disse spørgsmål. De fleste steder kunne det måske være forsorgsudvalget suppleret med lægens sagkundskab, nogle steder ville måske en anden ordning virke naturligere.

Så meget er sikkert, at alkoholproblemet i Grønland ikke løser sig selv. Det *kan* løses, men det kræver indsigt, interesse og tålmodighed, og frem for alt bør man ikke lade det vente for længe, før arbejdet organiseres.